

Motion till riksdagen 2009/10:Fi18

av **Mikaela Valtersson m.fl. (mp)**
med anledning av skr. 2009/10:130

Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2009

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med riktlinjer som reglerar AP-fondernas möjlighet att investera i bolag med fossil energi som huvudsaklig inriktning.

AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö

AP-fondernas etiska och miljömässiga hänsyn vid investeringar har varit en återkommande fråga i riksdagen. Finansutskottet gjorde hösten 2004 uttalanden med innebörden att AP-fondernas kostnader samt riktlinjer för miljö och etik borde utvärderas i särskild ordning. AP-fondernas kostnader utvärderades under det följande året, men riktlinjerna för miljö och etik berördes inte. Utskottet utgick från att regeringen i kommande utvärderingar av AP-fondernas verksamhet även skulle utvärdera effekterna av fondernas riktlinjer för miljö och etik men ansåg då att riktlinjerna borde ha varit i kraft under ett antal år för att det skulle vara meningsfullt att analysera och utvärdera dem.

I regeringens skrivelse med redovisning av AP-fondernas verksamhet 2001–2005 konstaterades det att fonderna hade verkat med det nya regelverket i mer än fem års tid, varför en tillräcklig tidsperiod kunde anses ha passerat, och att ett förslag till en utvärdering av fondernas riktlinjer för miljö och etik som skulle ha formen av en offentlig utredning därför bereddes inom Regeringskansliet.

Detta noterades i utskottets betänkande hösten 2006, under rubriken om bolagsstyrning, och den 29 november 2007 tillsattes en kommitté med upp-

Fel! Okänt namn på

drag att utvärdera riktlinjerna. Kommitténs betänkande redovisades ett år senare, och slutsatsen var att fondernas arbete med etik och miljö borde utvecklas. Betänkandet innehåller en rad förslag till åtgärder, bl.a. sådant som fonderna själva kan och bör ta initiativ till, såsom att skapa en gemensam värdegrund, men även sådant som kräver handling från regeringen. Bland dessa kan nämnas att föreskrifterna om miljö och etik bör föras in i lagen om AP-fonder, att regeringens utnämningsspolitik till styrelserna bör förändras och att regeringens årliga utvärdering av AP-fonderna även bör omfatta arbetet med utveckling inom miljö och etik.

Regeringens skrivelse

I den föreliggande skrivelsen om AP-fondernas förvaltning anser regeringen att första till fjärde AP-fonderna har genomfört riktlinjerna för miljö och etik på ett bra sätt även om de kan behöva utvecklas genom skapandet av en tydlig och gemensam värdegrund genom det gemensamma etikråd som bildades 2007. Några åtgärder från regeringen föreslås inte.

Miljöpartiet motionerade redan förra året om att riktlinjerna för AP-fondernas förvaltning behövde ses över. Inget har emellertid hänt sedan dess. Sammantaget har det nu gått sex år sedan finansutskottet först begärde en utvärdering av AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö utan att någonting konkret har föreslagits. När den av finansutskottet begärda utvärderingen slutligen kom – efter fyra år – identifierade den behov av åtgärder, men regeringen ser ingen anledning att vidta några av dem.

Miljöpartiet de gröna anser att AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö är av stor vikt. Tillsammans tillhör fonderna världens sex största statliga pensionsförvaltare, och deras placeringar ger effekter, både ur finansiell synpunkt och som signal till andra aktörer. Vi menar i likhet med vad som framfördes i utredningen (SOU 2008:107) att fondernas hållbarhetsarbete och etiska hänsynstagande måste gå längre än att begränsas till ”compliance”, dvs. efterlevnad av lagar och konventioner. Vi delar utredningens bedömning att ”om man begränsar sitt etiska ansvar till att följa lagar och regler finns egentligen inget behov av någon etikpolicy; etiken är ju det som ska ta vid där juridiken tar slut.” Miljöpartiets inställning är att förvaltningen av AP-fonderna bör ligga i linje med Sveriges internationella åtaganden i stort och med andemeningen i internationella konventioner snarare än konventionernas bokstav. Sveriges politik för global utveckling utgör en grund för att skapa en koherent politik inom ramen för t.ex. fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter. Denna värdegrund och detta arbetssätt bör även integreras i AP-fondernas strategiska förvaltning av pensionsmedel. Att göra så, menar vi, står inte i motsättning till det långsiktiga avkastningsperspektivet utan utgör snarare en förutsättning för att säkra vår gemensamma framtid och därmed pensionsmedelns långsiktigt positiva utveckling.

Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en proposition om AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö utifrån det betänkande som har

lagts fram av Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar och vad som anförts i den här motionen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Förtroende eller verklighet

Regeringens handfallenhet hänger möjligen samman med den begränsade syn man verkar ha på vikten av riktlinjerna och deras roll. Både direktiven till kommittén och skrivelsen präglas av att riktlinjerna är viktiga för att upprätthålla allmänhetens förtroende för AP-fonderna. Det är bara ur det perspektivet som regeringen ser något behov av översyn och åtgärder.

Miljöpartiet de gröna anser att allmänhetens förtroende för pensionssystemet är viktigt, men det är inte det viktigaste. Ofta får institutioner det förtroende de förtjänar, och åtgärder som bara syftar till att öka förtroendet – s.k. window-dressing eller greenwash – fungerar ofta kontraproduktivt. Folk är inte dumma. Förtroendet för AP-fonderna måste byggas underifrån, med verkliga förändringar.

Syftet med att vidta åtgärder för att skärpa fondernas etik- och miljöarbete måste därför vara att verkligen styra placeringarna på ett sätt som ger avtryck i verkligheten.

AP-fondernas roll i klimatfrågan

Av särskild vikt är AP-fondernas investeringar i energisektorn. I dag placeras en stor del av AP-fondernas pengar i fossila bränslen. Miljöpartiet tycker inte att det är rimligt att svenskarnas pensionspengar investeras i verksamheter som bidrar till klimatförändringar. Det är också viktigt att komma ihåg att oljesamhällets effekter är långt större än ett varmare klimat. Oljekatastrofen i Mexikanska golfen visar att vårt oljeberoende också innebär ett riskabelt spel med vår miljö och människors hälsa.

De fossila bränslenas påverkan på klimatet och miljön ställer mänskligheten inför en av de största utmaningarna någonsin – vi måste minska vår energianvändning och ställa om till förnybara och hållbara energikällor. Det investeringsbehov som ligger framför oss i förnybar teknik och infrastruktur är ofattbart stort, och tiden för handling är nu. Genom objektens höga kostnader och långa livslängd är det viktigt att alla nya investeringar går till rätt sak; varje krona som investeras i fossila bränslen i dag kommer att bidra till klimatförändringar de närmaste 50–60 åren. Ur detta perspektiv är AP-fondernas investeringar i fossil energiindustri problematiska; de bidrar till klimatförändringar och till att skapa strukturer som upprätthåller samhällets beroende av fossila bränslen i framtiden.

Miljöpartiet gjorde 2007 en kartläggning av första till fjärde AP-fondernas investeringar i den internationella energisektorn. Vi dokumenterade hur

Fel! Okänt namn på

mycket av fondernas kapital som satsades på fossila energikällor och teknik, och jämförde detta med fondernas investeringar i förnybar energi. Kartläggningen visade att fonderna vid årsskiftet 2007/08 ägde aktier till ett värde av ca 46 miljarder kronor i 399 bolag inom den internationella energisektorn. Av dessa hade 378 bolag fossila bränslen som sitt huvudsakliga verksamhetsområde medan endast 15 hade en inriktning mot förnybar energi. Ekonomiskt skedde 98 % av AP-fondernas energiinvesteringar i fossil energi.

Bland AP-fondernas största aktieinnehav i energisektorn återfanns även världens största kolproducenter, industrikoncerner som tillverkar oljeriggar och annan tung utrustning till offshoreindustrin samt bolag som har specialiserat sig på utvinning av oljesand i Kanada, en av de mest miljöskadliga verksamheter som finns.

Fondernas investeringar i förnybar energi uppgick samtidigt till mindre än 1 miljard kronor, och stora delar av dem kan ifrågasättas ur miljösynpunkt. Bland de största investeringarna i förnybar energi fanns exempelvis aktier i Wilmar International, världens största producent av palmolja.

Sedan dess har inte mycket hänt. De stora investeringarna i prospektering, utvinning och bearbetning av olja och fossil gas fortsätter. Allra störst är investeringarna i "Big Oil", världens sex största privata oljebolag. Totalt har första till fjärde AP-fonden ett innehav på nästan tolv miljarder kronor i dessa bolag, vilket utgör ca 2,5 % av fondernas aktieportföljer. Innehavet i BP, som är ekonomiskt ansvarigt för oljeläckan i Mexikanska golfen, utgör två miljarder. Dessutom har fonderna valt att investera 244 miljoner kronor i Transocean, det företag som äger och bemannade den havererade plattformen och orsakade olyckan.

Nya direktiv

AP-fondernas uppdrag är att förvalta svenskarnas pensionspengar och skapa en trygg framtid för medborgarna. I dag används betydande belopp till att stödja den mest klimatstörande verksamhet som finns samtidigt som investeringarna i förnybar energi är små. Miljöpartiet anser att samhällets tillgängliga resurser ska investeras i den omställning till ett klimatsmart samhälle som krävs de närmaste decennierna; ingenting kan vara mer angeläget. Gemensamt kapital – som till exempel pensionsfonder – och statliga investeringar bör så långt möjligt användas för att möjliggöra och påskynda den globala omställningen från fossila bränslen till förnybara energikällor. Att investera i fossil energi på det sätt fonderna gör, försvårar och försenar omställningen. Statens direktiv till fonderna bör därför ändras så att fonderna inte ges möjlighet att investera i bolag med fossil energi som huvudsaklig inriktning.

På ett etiskt plan är investeringarna också förkastliga. Merparten av svenska folket – de som de facto äger de pengar som fonderna förvaltar – är oroad över klimatförändringarna. Troligen skulle få av oss kunna tänka sig att investera i multinationella oljebolag, kolgruvor eller oljesand. De investeringar som fonderna gör med svenskarnas pensionspengar är ett hot mot fram-

Fel! Okänt namn på

tiden. Det svenska folket bidrar ofrivilligt med sina pensionsmedel till fortsatta investeringar i en verksamhet som skapar klimatförändringar och undergräver en tryggad framtid.

Investeringarna strider också mot åtaganden som gjorts av AP-fonderna och mot inriktningen av svensk energi- och klimatpolitik och ger stöd och legitimitet till bolag som vid upprepade tillfällen har associerats med korruption, miljöbrott, övergrepp och andra brottsliga handlingar inklusive miss-handel och mord.

Miljöpartiet anser att riktlinjerna för första till fjärde AP-fonderna redan i dag ger utrymme för förvaltarna att välja bort fossil energi i sin investeringspolicy. Då detta inte sker genom fondernas egna beslut är det uppenbart att de etiska riktlinjerna behöver skärpas så att fonderna inte ges möjlighet att investera i bolag som har fossil energi som sin huvudsakliga verksamhet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Stockholm den 11 juni 2010

Mikaela Valtersson (mp)

Per Bolund (mp)

Ulf Holm (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Helena Leander (mp)